

Зарубіжні авторські зібрання

Говард
Філіпс

Лавкпарт

Крізь браму
срібного
ключа

Харків
«ФОЛІО»
2019

ЗА МЕЖАМИ ЕНОСУ¹

(У співавторстві з Гейзелом Гілдом)

Цей рукопис знайшли серед речей покійного Річарда Г. Джонсона, доктора філософії та хранителя Археологічного музею Кабо в Бостоні (штат Массачусетс).

I

Чи хтось із жителів Бостона — так само, як і будь-який більш-менш уважний читач за його межами — зможе забути дивну пригоду, що якось трапилася в музеї Кабо. Сенсаційні газетні публікації, присвячені бісівській мумії; галасливі чутки про настільки ж жахливі стародавні перекази, віддалено пов'язані з нею; хвиля нездорового зацікавлення, що здійснюлася 1923-го серед прихильників усіляких заборонених культів, та трагічна доля двох відвідувачів, котрі потай залізли до музею в ніч на 1 грудня того ж року, — все це, узятє загалом, стало класичним прикладом формування міфу, який передавали з покоління в покоління і який попутно обростав усе новими жахливими вигадками.

При цьому кожній, навіть не надто обізнаній людині, було ясно, що всі до одної публікації свідомо замовчували щось вельми істотне в цій історії — щось, що має фатальне значення для всього людства. Занадто квапливо забули про тривожні натяки свідків на більш ніж дивний *стан* одного з цих мертвих тіл. А зовсім уже неймовірно *зміни*, яких зазнала мумія і які за будь-яких інших обставин привернули б невситимий інтерес преси, газетярі й узагалі обійшли увагою. Украй підозрілим здалося людям і те, що мумію більше ніколи не виставляли у призначеній для неї заскленій вітрині. Їй уже зовсім непереконливо прозвучало пояснення,

¹ *Енос* — найвищий гірський шпиль острова Кефалінія у Греції. Його висота становить 1628 м.

що розкладання тканин, яке посилюється, унеможливило її подальше експонування. І це в наші дні, коли мистецтво таксидермії досягло таких висот! Мені, як хранителю музею, мабуть, варто було б оприлюднити всі замовчані факти, але за життя я ніколи цього не зроблю. У нашому світі й у Всесвіті, що оточує його, існує щось таке, про що більшості людей краще не знати. Цю думку суголосно поділяють усі — персонал музею, лікарі, журналісти й правоохоронці — кому довелося зіткнутися віч-на-віч з цим утіленням пекельного жаху. Водночас здається незаперечним, що подію настільки приголомшливого наукового й історичного значення просто були зобов'язані якось зафіксувати документально. Керуючись цим останнім міркуванням, я і підготував для вузького кола серйозних учених справжній звіт про ті феноменальні події. Він займе своє місце в шерегу інших матеріалів, призначених для прочитання після моєї смерті, якщо, звісно, здоровий глузд моєї духівниці не підкаже їй кинути цей моторошний документ у вогонь. Додам також, що тієї миті, судячи з усього, залишилося чекати зовсім недовго, позаяк деякі зловісні та незбагненні події останніх тижнів підвели мене до думки, що моєму життю, як і життю інших посадових осіб музею, загрожує цілком реальна небезпека. Маю на увазі гостру неприязнь, яку відкрито виявляють щодо нас прихильники таємних культів, широко поширених серед азіатів, полінезійців і розмаїтих містиків без роду та племені.

(Примітка виконавця заповіту: Доктор Джонсон несподіваним і дуже загадковим чином помер 22 квітня 1933-го від паралічу серця. Вентворт Мур, таксидерміст музею, безслідно зник у середині попереднього місяця. 18 лютого того ж року доктор Вільям Міно, котрий керував анатомічним розтином мертвих тіл, був поранений ударом ножа у спину і помер наступного дня).

Фактично ця історія розпочалася 1879-го, коли музей придбав у «Східної транспортної компанії» жахливу мумію,

що не піддається жодній класифікації. У ті часи я ще не був хранителем музею, але добре запам'ятав, що її виявили за неймовірних і дуже зловісних обставин у гробниці невідомого походження в сиву давнину на невеликому островці, що раптово піднявся з дна Тихого океану.

11 травня 1878 року Чарльз Везербі, капітан торговельного корабля «Ерідан», що вийшов із новозеландського Веллінгтона й взяв курс на чилійське Вальпараїсо, зауважив у відкритому морі невідомий острів, не позначений на жодній мапі, що мав, вочевидь, вулканічне походження. Високим усіченим конусом він гостро стирчав над поверхнею води. Гурт матросів, що висадився на нього під орудою самого капітана, виявив на стрімких схилах, якими вони дерлися вгору, свідчення його тривалого перебування під водою. Верхівка острова мала сліди нещодавніх руйнувань, отриманих, імовірно, в результаті підземного поштовху. Серед розкиданих навколо уламків зустрічалися і великі каменюки, які все ще зберігали сліди штучного оброблення. Вже поверхнєве обстеження островця виявило наявність циклопічної кам'яної кладки явно з доісторичних часів, на кшталт тієї, яку час від часу знаходять на деяких давніх островах Тихого океану й яка становить одвічну археологічну загадку.

Нарешті матроси надібали величезну кам'яну гробницю, що раніше була частиною іншої, ще грандіознішої підземної споруди. В одному закутку гробниці їх, власне, й чекала ця страшна мумія. Матросів, охоплених панічним жахом, причиною якого частково слугувало приголомшливо моторошне різьблення на кам'яних стінах, усе ж вдалося змусити перенести мумію на облавок корабля, хоча навіть торкнутися до неї було неможливо без незрозумілого страху й огиди. Поруч із тілом знайшли загадковий циліндр, виготовлений із невідомого металу, що містив у собі щільно згорнутий рулон тонкої блакитної плівки, від початку до кінця почерканої незрозумілими ієрогліфами, намальова-

ними на плівці сірим пігментом. У самому центрі гробниці з кам'яної підлоги виступала якась подоба віка велетенського люка, але через брак достатньо міцних інструментів матроси це віко підняти не зуміли.

Музей Кабо, на той час лише тільки-но створений, негайно придбав і мумію, і циліндр, але убогість наданого капітаном звіту про зроблене ним відкриття не могла задовольнити науковців. Тодішній хранитель музею Пікман особисто подався до Вальпараїсо, де спорядив шхуну в сподіванні знайти загадкову гробницю. На жаль, він зазнав невдачі. Там, де, згідно зі звітом капітана, мав бути острів, тепер стелилася лише безмежна широчінь океану; було цілком ясно, що ті ж самі сейсмічні сили, що настільки раптово виштовхнули ділянку океанічного дна нагору, знову захопили його в похмурі безодні води, де він спочивав бозна-які незліченні століття. Зі зникненням острова була назавжди втрачена і таємниця важкого віка таємничого люка. Залишилися лише мумія та циліндр — їх і виставили в листопаді 1879 року на огляд публіки в спеціально відведений для мумій залі.

Археологічний музей Кабо, який спеціалізується на реліквіях напівзабутих і маловивчених цивілізацій, що не мають особливої художньої цінності, — невелика установа, яка не набула широкої популярності, хоча в наукових колах його репутація достатньо висока. Він розташований на Маунт-Вернон-стрит, в самому центрі фешенебельного бостонського Бекон-гіллу, це колишнє приватне обійстя з прибудовою позаду. Маю сказати, що аж до нещодавніх жахливих подій, після яких він набув лихої слави, ця споруда, збудована 1819-го за проектом архітектора Балфінча, викликала чорну заздрість серед її манірних сусідів.

Залу мумій, розташований на третьому поверсі західного крила музею, найвидатніші історики й антропологи справедливо вважають перлиною американських колекцій старожитностей. Тут зберігають не лише типові взірці дав-

ньоєгипетського мистецтва бальзамування — від найраніших експонатів із Саккари¹ до пізніших коптських спроб бальзамування мертвих тіл, що відносяться до восьмого століття після Різдва Христового, — а й мумії інших цивілізацій, зокрема, доісторичні індіанські поховання, знайдені нещодавно на Алеутських островах. За глянцевим склом вітрин впокоїлися людські постаті з Помпеї, що скорчилися в передсмертній агонії, отримані при заливанні гіпсом трагічних пустот у лавові маси, і муміфіковані самою природою тіла загиблих під обвалами в копальнях та інших підземних приміщеннях (багато з цих тіл вражають найнеймовірнішими смертними позами). Одним словом, тут вдалося зібрати все, що тільки може збагатити колекцію на таку тематику. 1879 року експозиція музею, природно, була не настільки великою, як нині, але вже тоді вона вабила до себе відвідувачів. Та головною визначною пам'яткою музею був, певна річ, новий експонат — зловісна на вигляд мумія з первісної циклопічної гробниці з ефемерного острівця, що лише ненадовго піднявся з океанської глибочини.

Муміфікований чоловік був середнього зросту і належав до невідомої нації раси. Він застиг у неприродно скоцюрблених позі, наполовину прикривши схожими на клешні краба горішніми кінцівками обличчя з висунутою вперед нижньою щелепою. Варто сказати, що це обличчя вражало своїми висхлими рисами і було спотворене таким жахом, що декотрих відвідувачів, коли бачили його, починало тіпати. Повіки мумії за століття геть всохли, за ними опуклі очні яблука. На горішній частині голови і на вилицях збереглися кушки волосяного покриву; барва тіла загалом була близькою до матового сірого кольору. Поверхня мумії на дотик нагадувала щось середнє між шкірою та каменем, і всі

¹ Саккара — найдавніший некрополь в долині Нілу, розташований неподалік від Мемфіса, столиці Єгипту в епоху Стародавнього царства (XXVIII—XXII ст. до Р. Х.).

ЗМІСТ

За межами Еносу (У співавторстві з Гейзелом Гілдом)	3
Що приносить місяченько	39
Похований із фараонами (У співавторстві з Гаррі Гудіні)	42
У крипті (У співавторстві з Чарльзом Вільямом Смітом) ...	81
Місячне болото	91
Інші боги	103
Крізь браму срібного ключа (У співавторстві з Е. Гофманом Прайсом)	110
Поза буттям	154
Під покровом часу	163
Дуже стародавній народ	249
Тварюка в місячному сяйві	258
Спадок Пібоді (У співавторстві з Августом Дерлетом)	261